

Софийски университет „Св. Климент Охридски“
Факултет по журналистика и масова комуникация

Курсова работа

по Български език и стилистика

на Станимир Джевелеков, фак. н.: 11100

1. За вестник "Дневник"

В този текст ще разгледам редакционна статия от интернет изданието на вестник "Дневник." Печатното му издание излиза от едва осем години, но зад него стои опитният издателски и журналистически екип, създал девет години по-рано седмичника "Капитал." Подобно на него, "Дневник" е насочен към икономически и политически активната част от населението, т.е. бизнес средите, и съдържа най-голямата бизнес секция в българския печат - 16 страници.

Въпреки сравнително консервативната си структура и аудитория, "Дневник" е един от малкото български всекидневници, които успешно покриват разходите по издаването си от продажби и реклама. Той има и доста нисък тираж в сравнение с т.нар. стандартите "24 часа" и "Труд," едва около 12 000 броя на ден, но това едва ли е без връзка с факта, че се смята за единственият български ежедневник, спадащ в категорията "качествена преса." До 2005 г. е издаван в голям формат и е последният такъв пример в България.

Изданието има и продължителна история с популярни колумнисти от широки сфери на обществения живот, включително писатели като Георги Господинов и Бойко Пенчев и вече покойният бивш вицепремиер Александър Божков. Именно в смисъла на седмичните анализи намирам за интересно да се разглежда вестник "Дневник." Точно в тези статии се развива типичната за качествената преса журналистика и намират място по-лични (макар и често неподписани) и риторически заредени тези, които не само, че нямат за първостепенна цел да информират читателя, а директно се опитват да повлияят на неговото мнение. Въпросните редакционни статии понякога могат да бъдат и стилово таблоидни в това, че са кратки и са съставени на по-емоционален и достъпен език.

2. Анализ на статията "Редакционен: А другаде престъпниците си го отнасят," 12 ноември 2009 г.

2.1. Заглавието

В най-общ смисъл това заглавие предполага, че в България престъпниците не получават справедливото (или каквото и да е) и очаквано наказание за злодеянията си. То е основано на сравнението между две реалности, назованото "другаде" и неназованото тук. Втората идея е показана чрез фигурата апофазис, т.е. назоваване чрез неназоваване. Използването на жаргонизъм като "си го отнасят" и изобщо цялата фраза, поставена като заглавие, допълнително служи за принизяването на стила до един език, който е характерно уличен и съответно познат на обикновения гражданин, но не съответства на типичната публика на този вестник и по-скоро би било подходящо за някой от таблоидите.

Заглавието привлича читателя с изразителността си, но и с явното отрицание на политическия елит като единствен възможен отговорник за ненаказуемите престъпници – тема, която е все по-популярна явно не само в таблоидните вестници, но и в качествените такива. Тази идея е близка до масовия читател, той я харесва и се идентифицира с отричането на институциите и за него няма съмнение, че "всички са маскири." Не можем обаче да отречем и причинно-следствената връзка, която се крие зад този феномен, и да пренебрегнем вината на пресата за това всенародно изгубване на доверието – защото то не е спуснато свише, напротив, то е стимулирано и от подобни вестникарски статии.

2.2. Статията

Статията започва с име на класически американски филм от 30-те години на миналия век – “Отнесени от вихъра” – както е написано и в нея. Съдържанието или историята на този филм обаче имат много малко отношение към обсъжданото в статията, използвано е най-вече името и алюзиите, които то носи със себе си: “вихъра” в смисъла на турбулентната сила на промените, но също и като пароним на върха, т.е. Властта; и “отнесени” директно употребено като действието, което премахва или измества някого от някъде.

Както разбираме, четейки нататък, името, според автора употребено “находчиво,” се носи също и от полицейска операция, наскоро извършена в Италия. Въпросната е подробно описана в първите два параграфа, включващи броя на конфискуваните турбини (185), годините на “внимателна подготовка” (2) и страниците в папките на обвинението (530). Без съмнение в изложението присъстват толкова конкретни детайли само за да се наблегне колко много липсват те в публично обсъжданите полицейски операции в нашата реалност. Както продължава автора, “те [италианските полицаи] не се спират” - тази по-скоро разговорна фраза отново използва похвата, който срещнахме в заглавието и който като цяло определя характера на статията – набляга се на идея, без да се обяви гласно, именно чрез необявяването ѝ и разглеждането как протича една такава операция в друга, явно по-развита страна.

Нещо друго – като не се съобщава ясно и конкретно за какво точно става въпрос, статията индиректно, но недвусмислено подчертава и нещо друго: всеки в тази държава идеално знае. Публиката не е подценена или надценена в изложението на фактите или липсата на такова, просто авторът

автоматично приема, че дори най-малките тепърва осъзнали се деца вече са чували за доклада на ДАНС, за който предстои да стане дума.

Приемайки това за универсално известно и достъпно познание, статията също и насърчава подобно мислене. В действителност ако един читател не знае или не може да се досети за какво става въпрос в нея и вече обсъдените сравнения и факти от опита на Италия не му говорят нищо, то той е подтикнат да мисли (най-вече от стила на написване), че целият български народ е наясно. В научните анализи на популярния печат срещаме термина "ситуационна обвързаност на текстовете" и би било интересно да разгледаме как този феномен е навлязъл и в качествената преса. Независимо дали авторът е прав или не презумцията си, под въпрос е също и доколко изобщо е етично да бъдат използвани подобни похвати в един сериозен всекидневник; да се информира без да се информира.

По-нататък в текста, по-точно във втория параграф, е посочено, че докато протича съответната специална операция срещу италианският енергиен бос Вито Никастри, "към него и съучастниците му не е изтекъл и ред информация за какво точно ще го хванат" - усеща се явна градация в неизречените, но отправени критики към нашето общество и по-конкретно органи на властта и реда. За засилване на усещането за колоквиализация на речта помагат и типичните за таблоидния печат фамилиарни изрази, определящи героя като "господар на перките." Струва си да припомним, че много подобни определения, само че за български персонажи, са навлезли в обръщение и добили популярност в обществото именно от пресата, например Самоковеца, Пашата, Баретата, Очите – вече нарицателни имена за българския организирано-престъпен преход.

По същество присъства въпросителна структура, но всъщност без зададени въпроси, което е типично за увеличената полемичност на журналистическия

текст в България през последните 20 години. Например "И въпреки това към него и съучастниците му не е изтекъл и ред информация за какво точно ще го хванат" автоматично предполага завършване като следното: "докато у нас какво става?"

В третия параграф най-сетне пряко са назовани обвинените от автора, т.е. (доскорошните) "българските управници" и "самият държавен глава." Авторът едва чака да ги обяви и върху тях се излива порой от разнородни жаргонизми: те използват "коз[ове]," когато над тях се "изсипаха критиките" за "имитацията на борба" - и ако това не е достатъчно, в последното изречение техните действия са наречени "нескопосано оправдание," пораждащо "насмешки" у европейските партньори. Очевидно ниската оценка за работата на българските управници е заявена чрез серията епитети, като в текста се редуват както горепосочените идиоми, така и по-сериозни и издържани фрази като "срастване на държавния апарат с престъпните групировки." Тази последователност или ритъм неизменно създава усещане за пародия и ирония у читателя, което далеч не е случайно. Отново наблюдаваме комуникативен похват, който вече е традиционен за популярната преса, но е важно да го разграничим от най-"жълтите" представители на нашата журналистика, които са способни в опита си да снишат езика на статиите си до разговорния да го направят почти неразбираем.

Последният абзац, съставен от само две изречения, започва с риторичен въпрос, който съдържа няколко интересни лексеми. На първо място бившите управници са наречени "същите отечественофронтоваци" - смислово пейоративна форма, напомняща комунистическия им произход, но също и иронизираща реалните им действия (или липсата на такива) в защита на републиката. Авторът допуска, че тя отново може да бъде "посочена с пръст" и бъде критикувана заради "водевила с докладите на ДАНС" - интересна

употреба на типично литературна фраза и на название на музикално-театрален жанр, което подчертава фарсовия характер на ситуацията, в която министър-председател на държава разнася и губи строго секретни доклади на националната контра-разузнавателна служба – нещо, наречено “очевидно безобразие,” което не се нуждае от “гриф Секретно.”

3. Заключение или за кой вид съвременен вестник е типична анализираната статия

В „Манипулативни езикови стратегии в печата“ Антония Замбова определя следната характеристика на съвременния популярен български печат: „... не яснотата и точността, а полисемията, двусмислицата и образната лексика са основните структуро- и стилово определящи характеристики на новинарските жанрове в популярния ни печат. Тези особености, заедно с обърнатата йерархия на новинарските ценности и пренареждането на акцентите изграждат специфична мимикрираща жанрова структура, която би било по-точно да се нарече квазиинформация или псевдоновина, тъй като носещите ѝ комуникативни механизми имат привиден и имитативен характер. Те обслужват предимно развлекателни и манипулативни цели, като информативните им качества в рамките на текста имат очевидно второстепенно значение.”

В светлината на посочените от А. Замбова характеристики е нужно да се замислим дали и доколко такава статия има място във вестник, определян като качествена преса; какви цели изпълнява по принцип редакционният анализ; и къде точно се намира границата между качествена и таблоидна журналистика. Макар че развлекателните достойнства на въпросната статия са спорни, тя със сигурност не е пример за информативна и осведомяваща медия. Такъв коментар по-скоро цели да повлияе на или да се движи по вълната на вече повлияните маси. С множеството изразни елементи и

средства, употребени в него, той влиза в тенденциозните рамки на множество популярни жанрове по света.

Объркващо е както за публиката, така и за анализаторите, когато пресата смесва по подобен начин своята посока и предназначение и намираме подобни манипулативни стратегии в типично консервативен всекидневник. Безспорен факт е, че интернет изданията представят по-голяма свобода и динамика за постоянно обновление, т.е. те са по-гъвкави и полезни като инструмент за осведомение, но с голямата си посещаемост и ползваемост те представят и един нов риск за промяна или най-малкото насока на общественото мнение, който досега не е съществувал. Може би единственият обозрим изход е читателят сам, като с хирургически бръснач, да постави своите собствени граници на това кои издания да чете за информация и кои – за забавление, както и същите граници в рамките на самото издание.

Библиография:

Замбова, Антония 2000. Манипулативни езикови стратегии в печата. СЕМА РШ, София 2000г.

E-vestnik. Справка-анализ за българските вестници, 25 Януари 2008.
<http://e-vestnik.bg/3163>

Табакова, Весела. Media Landscape – Bulgaria.
http://www.ejc.net/media_landscapes/article/bulgaria/

Приложение:

Редакционен: А другаде престъпниците си го отнасят
(http://www.dnevnik.bg/analizi/2009/11/12/815192_redakcionen_a_drugade_prestupnicite_si_go_otnasiat/)

"Отнесени от вихъра" е име на класическа американска филмова сага от края на 30-те, но и на една поучителна полицейска операция в наши дни. Действието обаче се развива в Италия, където заради измами при получаване на държавни средства за изграждане на вятърни паркове - при това неработещи - бяха арестувани двама известни местни бизнесмени и няколко техни съучастници. Акцията освен с находчивото си заглавие предизвиква респект и с внимателната си и търпелива подготовка. Италианските антимафиоти работят от 2 години, изискали са документи от регистрирани в чужбина поне десетина фирми (които са си прехвърляли собствеността на генераторите) на заподозрените, междувременно са конфискували 185 техни турбини в Сицилия и не се спират.

През цялото това време задържаният тази седмица сицилиански "господар на перките" Вито Никастри е спряган по медиите като "спекулант", името му изниква в дебело 530 страници обвинение по друга "вятърна измама", докато той вече се е насочил към слънчевата енергия. И въпреки това към него и съучастниците му не е изтекъл и ред информация за какво точно ще го хванат.

Нека напомним, че проблемите на Италия, Австрия или Германия с престъпността доскоро бяха любимият "коз" на българските управници (че и на самия държавен глава), когато над тях се изсипваха критиките за срастване на държавния апарат с криминалните групировки и за имитацията на борба с тях. Тогава това нескоропосано оправдание породи, разбира се, само насмешки у европейските партньори.

Но какво биха казали днес същите отечественофронтоваци, ако България отново бъде посочена с пръст от Брюксел и пак пожъне (същите) критики заради водевила с докладите на ДАНС? Защото проблемът не е да се играе на потайност, а да не тече информация и да се действа решително по очевидни безобразия, които не се нуждаят от гриф "Секретно".